

Steg 8 – vårda stenen

Bänkskivor av natursten av god kvalitet är lättskötta och håller sig vackra i generationer. Stenytan i sig själv tål att slita på och kräver inte några främmande ytskikt eller kostsamma behandlingar.

Natursten ska underhållas med så enkla medel som möjligt; tvål, såpa och neutralt allrent är oftast nog. Rätt vårdad blir stenen bara vackrare med den patina som ålder och användning ger. Det enkla underhållet sparar tid och kostnad samtidigt som miljöbelastningen blir låg.

Vissa stenar kan vara impregnerade, fråga stenvärdaren!

Nedanstående råd gäller obehandlad sten!

Värmechock

Natursten tål i allmänhet höga temperaturer. Vid hastig, lokal uppvärmning kan dock stenen spricka. Ställ aldrig heta grytor, stekpannor, stekstenar eller liknande direkt på stenen!

Regelmässig rengöring

Granit och skiffer:

Torka av med fuktig duk, använd diskmedel om så krävs. Fläckar, se Fläckborttagning. Observera att på granityta är det bättre att använda neutralt allrent än såpa/tvållösning. Medel som bygger upp skikt ska aldrig användas.

Marmor/kalksten:

Torka med fuktig duk, använd såpa/tvållösning om så krävs. Regelbunden användning av såpa/tvållösning skyddar stenen och ger den lyster. Såpan/tvålen ska vara naturlig och fri från tillsatser. Polerade ytor på marmor/kalksten har liten sugförmåga, därför bör

man använda en liten mängd såpa/tvållösning. En yta som övermättats av såpa/tvål blir flammig och matt. Rengör då med vatten och neutralt allrent.

Återställning av etsad yta

Finslipad yta på marmor eller kalksten som har etsats av sura ämnen, t.ex. fruktjuice, vin, ättika eller kolsyra, kan vara svår att återställa. Den säkraste metoden är att slipa om hela ytan maskinellt.

I vissa fall kan förbättringar göras manuellt genom att ytan slipas med fint vattenslippapper eller kloss med diamantkorn. Sedan används finfördelat bivax löst i lacknafta för att försöka återställa ytans glans, alternativt terpentin blandat med paraffinolja som arbetas in med mjuk duk. Färdigblandade lösningar ofta med beteckningen "stenglans" finns på marknaden. Prova alltid först på en liten undanskymd yta!

Fläckborttagning

Stenens känslighet för fläckar varierar. De viktigaste faktorerna är stentyp – om stenen är granit, skiffer (silikatsten) eller marmor, kalksten (karbonatsten) – och stenens täthet samt om stenen är impregnerad. Kontrollera med leverantören! Även kulör, textur, ytbearbetning och stenyttans allmänna tillstånd påverkar. Fläckborttagningen får anpassas till varje situation.

Generellt

Fläckar ska tas bort snabbt för att hindra dem att sprida sig i stensubstratet. Tränger fläcken djupt ned kan den vara mycket svår eller omöjlig att få bort. Det gäller också att vara försiktig, för att inte förvärpa fläcken eller skada stenen. Man bör alltid först välja enkla metoder framför kemikalier. Grundprincipen bygger på "pastametoden", där en lösende vätska kombineras med absorberande medel. Se faktaruta.

Första åtgärd: Försök först suga upp fläcken med hushållspapper eller absorberande medel. Bearbeta sedan med fuktig duk och vatten.

Därefter används en lösning av vatten och diskmedel eller neutralt allrent. Arbeta alltid utifrån och in mot fläckens mitt för att undvika spridning av fläcken. Används någon form av lösningsmedel så skölj noga med vatten och neutralt allrent efteråt.

Fett/olja

Fett/oljefläckar ska avlägsnas så snabbt som möjligt för att förhindra att fett/olja tränger ned i stenen. Fläckarna torkas torra med papper och tvättas med lösningsmedel som sedan suges upp av papper eller absorberande medel. Lösningsmedlet kan vara lacknafta, thinner/ cellulosaörtunning, aceton eller blyfri motorbensin (95 oktan). Sitter fläcken djupare används pastametoden (se faktarutan). Skölj med neutralt allrent i brukslösning.

Lim

Lim kan ha olika sammansättning som kräver olika medel. Kontakta leverantören! Limrester tvättas bort med thinner. Även oljefri aceton kan användas med försiktighet.

Märkpennor

Använd T-röd på en duk. Även thinner och oljefri aceton kan provas med försiktighet. Om fläcken trängt ned i stenen används pastaförfarande. Tvätta därefter med neutralt allrent i brukslösning.

Olje-/lackfärg

Använd thinner eller terpentin i kombination med papper och därefter i pastaform. Eftertvättning med ammoniak i vattenlösning vid behov.

Plastfärg

Fläckar av plastfärg är mycket svåra att avlägsna när de härdat. De bör torkas bort före härdning i kombination med vatten. Ev. härdade plastfärgfläckar skrapas bort med rakblad. Vid behov kan eftertvättning med varm lösning av kaustiksoda användas. Skölj med vatten.

Stearin

Avlägsna mesta möjliga mekaniskt genom att skrapa försiktigt med kniv eller liknande. Alternativt kan frysspray användas. Eftertvätta med blyfri motorbensin (95 oktan), eventuellt i pastaform. Tvätta med neutralt allrent i brukslösning.

Te

Granit/kvartsitskiffer: Tefläckar är svåra att avlägsna. Prova först med diskmedel eller neutralt allrent i brukslösning. Kvarstår märken kan dessa blekas med medel av typen Klorin.

Marmor/kalksten: Te kan orsaka missfärgningar, särskilt på ljus marmor/kalksten om man inte torkar upp fläcken omgående. Prova först med diskmedel eller neutralt allrent. Missfärgning kan blekas med Klorin, tänk dock på att stenen kan etsas och blekas. Tvätta med neutralt allrent i brukslösning.

Tuggummi

Skrapa bort eller använd frysspray.

Pastametoden

Metoden innebär att det aktuella lösningsmedlet blandas med ett absorberande pulver, t.ex. krita, bentonitlera eller potatismjöl, till en pasta.

Denna läggs på fläcken, som eventuellt först fuktas med lösningsmedlet. Pastan får ligga kvar tills den torkat, varefter den borstas bort och ytan tvättas med vatten. Prova först på liten yta. Vid behov upprepas behandlingen.

Följ alltid skyddsföreskrifter för de medel som används!